

KAMU SORUMLULUĞU VE SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN ÇOCUKLARIN ÇEVİRİMİÇİ CİNSEL İSTİSMARI: BİR OLGU SUNUMU

Online Child Sexual Abuse From The Perspective of Public Responsibility and
Social Work: A Case Presentation

Derya Ünlü* - Öğr. Gör. Hülya TÜRK** - Doç. Dr. Taner ARTAN***

Geliş Tarihi: 27 Nisan 2020 Yayına Kabul Tarihi: 10 Aralık 2020

Öz

Günümüzde insanların vazgeçilmezleri arasında bulunan ve yaşamı kolaylaştıran internet çocukların da gündelik hayatına girmiştir. Ancak internetin çocuklar tarafından kontrolsüzce kullanılması birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan birisi de çevrimiçi çocuk cinsel istismarıdır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çocukların internet ortamındaki tehditlere karşı korunması yönünde yasal düzenlemeler ve uygulamalar bulunmaktadır. Özellikle sosyal devlet anlayışının gelişim göstermesiyle birlikte kamunun çocuk koruma konusundaki sorumluluğu da artmıştır. Türkiye, çocukları korumayla ilgili birçok yasal düzenlemelerde bulunmuş ve uluslararası sözleşmelere de imza atmıştır. Devlet, bu sorumluluğunu kamu kurumları aracılığıyla yerine getirmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çocukların korunması konusunda önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Ayrıca

Abstract

Nowadays, internet is one of the key and irrevocable elements in human life and it has also entered the daily life of children. But minors using internet without any supervising also leads to several issues. One of these issues is online child sexual abuse. Just like the other nations in the World, Turkey also has legal acts and implementations to protect children against online threats. Especially after the development of social state perceptive, responsibility of public over child protection has also grown. Turkey has come up with several legal acts and has signed international deals regarding child protection. State is fulfilling this act via public enterprises. Ministry of Family, Labor and Social Services has important responsibilities over this topic. Also, child sexual abuse is a work field of social service profession and there are lots of researchs projects on this subject. But, studies over online child sexual abuse are very limited. In this study, it is aimed to

* İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, derya.unlu62@hotmail.com
ORCID:0000-0002-1550

** Altınbaş Üniversitesi, SHMYO, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü hulya.turk@altinbas.edu.tr
ORCID:0000-0003-2996-9168

*** İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, t.artan@hotmail.com
ORCID:0000-0002-8716-2090

çocuk cinsel istismarı sosyal hizmet mesleğinin çalışma alanlarından biri olduğundan bu konuda oldukça fazla araştırma yapılmıştır. Ancak çevrimiçi çocuk cinsel istismarı ile ilgili çalışmalar ise sınırlıdır. Bu çalışmada "çevrimiçi çocuk cinsel istismarı" konusu örnek olgu sunumu üzerinden kamu sorumluluğunun ve sosyal hizmet mesleğinin önemini vurgulamak amaçlanmıştır. Bu çalışma ile örnek olgu sunumu üzerinden çevrimiçi çocuk cinsel istismarında kamu sorumluluğu ve sosyal hizmetin önemi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi Çocuk Cinsel İstismarı, Sosyal Hizmet, İnternet, Kamu, Kamu Sorumluluğu.

emphasize the importance of public responsibility and social service profession through the sample case presentation on "online child sexual abuse". In this study, the importance of public responsibility and social service in online child sexual abuse was evaluated through a sample case presentation.

Keywords: Online Child Sexual Abuse, Social Service, Internet, Public, Public Responsibility.

1. GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte özellikle internet kullanımını günlük yaşantımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. İnternet, insanların daha hızlı ve kolay yoldan bilgilerini paylaştıkları ve dünyanın herhangi bir yerinde bulunan kişilerle iletişim kurabildikleri bir ortam sunmaktadır (Çağltay, Karakuş, Kurşun ve Kaşıkçı, Cankar ve Bayzan, 2014: 232). İnternet, bu yararlarının yanı sıra bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. İnternet kullanımının artması çocuklara yönelik çevrimiçi tehditlerin çeşitliliğini ve boyutunu da etkilemiştir. İnternet ortamı istismarcılara çevrimiçi istismarda bulunmaları konusunda fırsatlar sunmaktadır (Martellozzo, 2019: 63). Çocuk cinsel istismar görüntülerinin sanal ortamda yayılması ile çevrimiçi istismarın yeni biçimleri olan pornografik görüntü şantajı (sexual extortion), pornografik görüntü pazarlama (webcam child prostitution) ve çocuğu çevrimiçi cinsel istismara duygusal hazırlık (grooming) kavramları çocuklara yönelen çevrimiçi istismar türleri olarak dikkat çekmektedir (Açar, 2018: 206). 2005 yılında tahmini olarak bir milyondan fazla çocuk cinsel istismar görüntüsü çevrimiçi olmuştur ve her yıl bunlara 50.000 yeni çocuk istismarı görüntüsü eklenmektedir. Çocuk cinsel istismar görüntülerinin %70'inden fazlası 10 yaş altı çocuklara aittir (Global Alliance Against Child Sexual Abuse Online).

2017 yılında çocuk cinsel istismarı materyali içeren 78.589 çevrimiçi site-nin olduğu, 2018 yılına kadar bu sitelerin oranının %32 arttığı, 2019 yılında söz konusu sitelerde 1,5 milyondan fazla görüntü ve videonun olduğu ifade edilmiştir (BM, 2020; INTERPOL, 2019). Uluslararası İnternet Yardım Hatları Birliği (INHOPE) 2018 yılı raporunda; her yıl çocuk cinsel istismarı görsellerinde ciddi bir artışın mevcut olduğu; 2017'den 2018 yılına kadar %76 arttığı, görsellerin %89'unun 3 ile 13 yaş arasındaki çocuklara ait olduğu belirtilmiştir. Kız çocuklarının özellikle sosyal ağ siteleri ve anlık mesajlaşma gibi internetin sosyal yönlerini daha çok kullandıkları, yabancı kişilerle etkileşim ve kişisel bilgilerinin bazı türlerini paylaşmak konusunda biraz daha istekli olmaları sebebiyle erkeklerden daha fazla risk altında oldukları söylenebilir (Çıkmın, vd., 2017: 93). Uluslararası Çocuk Cinsel İstismarı (ICSE) veri tabanındaki

video ve görüntülerinin rastgele seçilip incelenmesinden sonra, INTERPOL ve End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes (ECPAT) International tarafından 2018 yılının şubat ayında ortak bir rapor yayınlanmıştır. Kimliği belirsiz cinsel istismar mağdurlarının %60'ından fazlası bebekler ve ergenlik öncesi dönemdeki küçük çocuklardan ve %65'inin kızlardan oluştuğu, görünür istismarcıların %92'sinin erkek olduğu ve görüntülerin %84'ünün açık cinsel aktivite içerdiği raporlanmıştır (INTERPOL, 2018).

Sosyal medya platformlarında (Facebook, Youtube, vb.) hesap oluşturma yaş sınırı her ülkede farklılık göstermekle birlikte ülkemizde bu yaş sınırı 13'tür. 13 yaşın altındaki çocukların ebeveynleri tarafından sosyal medyadan uzak tutulması gerekirken, sosyal medya hesapları incelendiğinde çok küçük yaşlardaki sayısız çocuğun sosyal medya hesabı sahibi oldukları ve sosyal medya hesaplarından paylaşımlarda buldukları görülmektedir (Atalay, 2019:181). İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde yaşları 9 ile 16 arasında değişen, 252 kız ve 272 erkek olmak üzere toplam 524 çocukla yapılan bir çalışmanın bulgularına bakıldığında; çocukların %100'ünün bir Facebook hesabının, %9'unun Twitter, %9'unun MSN Livespace ve %5'inin de Netlog hesaplarının olduğu, Facebook hesabı kullanan çocukların yaşının 13 yaşın altında olduğu ve sosyal ağlardaki arkadaş sayısının ortalamalarının yaşa göre arttığı belirtilmiştir. Yine bu çocukların %50'sinin profil resimlerini herkese açık hale getirdiği, %35'inin albümlerini, %4'ünün ise iletişim bilgilerini herkesle paylaştığı bulunmuştur (Çagiltay vd., 2011). Verilerden de anlaşıldığı üzere çocuklar, internet ortamında istismar edilebilmektedirler. İstismarın yeni bir biçimi olarak çevrimiçi çocuk cinsel istismarına karşı kamunun çeşitli düzeylerde tedbir alması ve aktif rol üstlenmesi beklenmektedir.

20. yy 'da sosyal devlet anlayışının gelişmesiyle birlikte çocuğu koruma konusunda kamunun rolü artmıştır (Karataş, 2007: 8). Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41. Maddesi gereği çocuğun korunması sorumluluğu devlete verilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). 1983 yılında Sosyal Hizmetler Kanunu'nun kabul edilmesiyle birlikte sosyal hizmetlerin kamusal sunumu konusunda devlete düşen sorumluluklar da kabul edilmiştir (Mamur Işıkkı, 2017: 5). Bu sorumluluk birçok kurum aracılığıyla yerine getirilmekte olup 5395 sa-

yılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında kurumlara birtakım sorumluluklar verilmiştir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, “bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru” olan çocukları korumayı amaçlamaktadır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, çocukların korunmasına yönelik Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, yerel yönetimler ve Emniyet Birimlerine sorumluluk ve görevler yüklemiştir. Sosyal Hizmet kuruluşları, kendisine ihbarda bulunulan istismar mağduru çocuğun korunma ihtiyacı içinde bulunup bulunmadığı durumunu ve ihtiyaçlarını tespit eder. Korunma ihtiyacı içinde olduğu tespit edilen çocukların bakım sorumluluğu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005).

Çevrimiçi çocuk cinsel istismarının zaman içinde artan yaygınlığı ve bir suç olgusu olarak suçun ciddiyeti nedeniyle son on yıl içinde çok sayıda araştırmacı bu konuyu araştırmıştır (Lorenzo Dus, Kinzel ve Cristofaro, 2019: 15). Türkiye’de alan yazın tarandığında çevrimiçi çocuk cinsel istismarı konusunda yapılan çok az sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Bir kamu hizmeti olan sosyal hizmet uygulamalarında çevrimiçi çocuk cinsel istismarı vakalarıyla karşılaşılmasına ve mesleki çalışmalar yapılmasına karşın konunun çok fazla araştırılmadığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle makalede sosyal hizmetin önemli çalışma alanlarından biri olan çevrimiçi çocuk cinsel istismarı konusunu örnek olgu sunumu üzerinden tartışarak sosyal hizmetin ve kamunun sorumluluğunu vurgulamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda önce konuya ilişkin kavramlar açıklanacak, dünyada ve Türkiye’de yasal düzenlemelerde çevrimiçi çocuk cinsel istismarı değerlendirilecek ve ardından bir olgu sunumu üzerinden mevcut durum incelenecektir.

2. ÇEVİRİMİÇİ ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI

Gerçek hayatta anne-babalar çocuklarına tanımadıkları kişilerle iletişim kurmamaları- isim, telefon numarası, okul, vb. kişisel bilgilerini başkalarıyla paylaşmamaları konusunda bilgi vermelerine karşın-çocukların internete girdiklerinde bu kuralları gözden kaçırdıkları ve uymadıkları görülmektedir. Çocuklar ve gençler internet ortamında tanımadıkları kişilerle rahatlıkla iletişim

kurmakta ve bu kişilere güvenerek kişisel bilgilerini ve fotoğraflarını paylaşmaktadırlar. Bu durum internette çocuk ve gençler açısından çocuk pornografisini, akran zorbalığını ve çevrimiçi cinsel istismarı artırmakta ve kolaylaştırmaktadır (TBMM Komisyon Raporu, 615). Çevrimiçi çocuk cinsel istismarı, çocukların cinsel istismara maruz kalması ve kaydedilen cinsel istismar görüntülerinin sanal ortamda dağıtılmasını ifade etmektedir (Martin, 2014: 373). Çevrimiçi çocuk cinsel istismarında yaygın bir biçimde görülen cinsel istismara hazırlama (grooming), internet üzerinden çocukların cinsel niyetle talep edilmesi, çocukların çevrimiçi cinsel katılımı ve cinsel sohbet olarak da bilinmektedir (Ramiro, Martinez, Tan, Mariano, Miranda ve Bautista, 2019: 2). Cinsel istismara hazırlama, hukuki olarak İngiltere’de Cinsel Suçlar Yasası’nın 15. bölümüne dahil edilerek 2004 yılının Mayıs ayında İngiltere ve Galler’de uygulamaya konulmuştur (Whittle, Hamilton, Giachrisis, Beech ve Collings, 2013: 4). İngiltere ve Galler’de polis tarafından kaydedilen çevrimiçi çocuk cinsel istismarı vakalarında 2015- 2017 yılları arasında %16,8 büyümenin olduğu belirtilmiştir (Lorenzo Dus, Kinzel ve Cristofaro, 2019: 15). Sanal ortamda sahte hesap ve profiller açan istismarcılar çocukları manipüle ederek istismara maruz bırakabilmektedirler. Çevrimiçi istismarda istismarcının, sahte kimlikle kendini tanıtmaması, gerçek kimliğini gizlemesi ve mağdur çocuk ile yüz yüze iletişim halinde olmaması, istismarcıların öz güvenini artırarak, daha rahat hareket etmesine neden olabilmektedir (Çalışkan, 2019: 126).

EU Kids Online (2015) konulu araştırmaya göre; Türkiye’de evlerinde ve evleri dışında internete erişen çocukların oranının 2010 yılından 2015 yılına kadar %50 arttığı, çocukların cinsel içerikli görsellerle karşılaşma oranının 2010’da %14,4 iken, 2015’te bu oranın %51’e yükseldiği, cinsel içerikli mesaj alan çocukların oranının 2010’da %11,5 iken, 2015’te bu oranın %30,7 olduğu, çocukların internet üzerinden tanımadıkları kişilerle iletişim kurma oranının ise 2010’da %15,9 dan 2015’te %37,6’ya yükseldiği belirtilmiştir. Bu verilere bakıldığında ülkemizde çocukların internet ortamında tehdit içeren durumlara maruz kaldıkları ve bu tehditlerin yıllar içinde artış gösterdiği görülmektedir. Çocukların çevrimiçi konumda tanımadıkları kişilerle kolayca iletişim kurmaları ve kişisel bilgilerini paylaşmaları, istismarcıların mağdurlara ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca çocuklar sosyal ağlar üzerinden tanıştıkları kişilerle olan iletişimlerini sadece sanal ortamla sınırlı tutmayıp coğrafi yakınlık duru-

muna göre zaman zaman bu iletişimlerini gerçek hayata da taşıyabilmektedirler (Açar, 2016: 110-111).

Çocukların çevrimiçi istismarında tanı için fiziksel veya cinsel istismardaki gibi fiziki muayene ile somut bulgular elde edilemeyebilir (Topçu, 2018: 31). Ancak çevrimiçi cinsel istismarda da çocuklar, fiziki çevrede gerçekleşen çocuk cinsel istismar mağdurlarına benzer duygusal ve fiziksel travmalar yaşayabilmektedirler. Dahası cinsel istismar sırasında çekilen video ya da fotoğraf görsellerinin internet ortamında kalıcı ve herkes tarafından erişilebilir olması, travmanın etkisini artıracaklarını düşündürmektedir (Martin, 2016: 373). Çevrimiçi istismara maruz kalan çocukların tanısı ve rehabilitasyonu zor olmakla birlikte, “ben suçluyum”, “ben değersizim”, “güvenebileceğim kimse yok” gibi kendileri hakkında birtakım olumsuz inançlar geliştirirler (Hanson, 2017: 127; Topçu, 2018: 31). Bu çocuklarda dikkat eksikliği, panik bozukluk, yeme bozukluğu, hiperaktivite bozuklukları, intihar girişimleri (Oral ve Tuncay, 2012: 103), travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, depresyon, madde bağımlılığı ve öz güven eksikliği görülmesinin yanı sıra ilerleyen yıllarda bir yetişkin olarak cinsel ve sosyal ilişki kurmada zorluklar yaşamaya devam edebilmektedir (Cooper, 2012: 4, Leonard, 2010: 250). Bu nedenle çevrimiçi istismar mağduru çocukların yaşamış oldukları olumsuz yaşam deneyimiyle baş edebilmeleri ve iyilik hallerinin sağlanabilmesi için klinik tedavi ve psiko-sosyal destek almaları gerekmektedir.

2.1. Dünyada Yasal Düzenlemelerde Çevrimiçi Çocuk Cinsel İstismarı

Dünyada birçok ülkenin çocukların çevrimiçi istismarına yönelik önlemler aldığı görülmektedir. ABD’de çevrimiçi çocuk cinsel istismarı, Çocuklara Karşı Zulum Önlene Ulusal Derneği tarafından bir çocuk istismar biçimi olarak kabul edilmektedir. Çevrimiçi çocuk istismarına karşı Çocuklara Yönelik İnternet Suçları Görev Gücü liderlik etmektedir. Bu görev gücü, çevrimiçi çocuk istismarıyla mücadele etmek için 4.500 eyalet, yerel kolluk kuvvetleri ve federal ile çalışan altmış bir ayrı görev gücünden oluşmaktadır (United States Department of Health and Human Services). Çocukların internet üzerinden müstehcen ya da zararlı içeriğe erişimini engellemek için 2000 yılında Çocukla-

rı İnternette Koruma Yasası (CIPA) yürürlüğe girmiştir (Children's Internet Protection Act (CIPA), 2000).

İngiltere'de Güvenli İnternet Merkezi (Safer Internet Centre), Avrupa Komisyonu tarafından 2011'de İngiltere için daha güvenli internet merkezi olarak seçilmiş olup, 31 güvenli merkezden birisini oluşturmaktadır. Güvenli internet merkezi, teknolojinin gençler ve çocuklar tarafından sorumlu ve güvenli bir şekilde kullanılmasını teşvik etmek için çeşitli faaliyetler sunmaktadır. Bu merkez çevrimiçi çocuk cinsel istismarı görüntülerini bildirme yardım hattını işletmektedir (UK Safer Internet Centre). İngiltere'nin ulusal suç ajans komutanlığına bağlı olarak çalışan Çocuk İstismarı ve Online Koruma Merkezi Visa'nın desteğiyle 2006 yılında kurulmuştur (Şen, 2017: 54).

Avrupa Birliğine bağlı ülkelerin oluşturduğu bir birlik olan Avrupa Çevrimiçi Çocukların Güvenliğini Sağlayan Dernekler Birliği, STK'ların çocuk haklarını korumak, dünya genelinde internetin doğru kullanımını yaygınlaştırmak için çalışmaktadır (Şen, 2017: 59). Çocukların cinsel şiddetten korunmasına yönelik ilk bölgesel anlaşma olan, çocuk pornografisini önlemeye ilişkin Lanzarote Sözleşmesi Avrupa Konseyi üye devletleri tarafından 2007 yılında imzalanmıştır. 1999 yılında Avrupa'da "Güvenli İnternet Programı" başlatılarak internetteki risklere karşı önlemlerin alınması ve internetin güvenli bir şekilde kullanılması teşvik edilmeye çalışılmıştır (Aslan ve Karakuş Yılmaz, 2017: 123).

İran'da yalnızca belirli Web sitelerine erişim dışında internet sansürü devam etmektedir (Aryan, Aryan ve Halderman, 2013: 1). 2001 yılında çıkarılan bir kararname ile internet kafeler ve internet servis sağlayıcıları devlet kontrolü altına alınmıştır. Facebook ve Twitter 2009'dan itibaren engellenmiştir (Ververis, Marguel ve Fabian, 2019: 11-13); Asya'da, 1990 yılında kurulan Asya Turizmi Çocukların Cinsel İstismarına Son Verme Platformu (ECPAT), Sri Lanka ve Tayland gibi ülkeleri kapsayan Asya'da çocuklara yönelik cinsel amaçlı turizm alanına odaklanmıştır. 1996'da ise, ECPAT Amerika ve Avrupa kıtasındaki ülkelere ve Asya'daki iki ülkeye daha uzanmıştır. Bu gelişmelerle kısaltması aynı kalmakla birlikte ağın tam adı "Çocuk Fuhuşuna, Çocuk Pornografisine ve Çocukların Cinsel Amaçlı

Ticaretine Son” olarak değişmiştir (Çocuklara Yönelik Cinsel Amaçlı Turizm ile Mücadele, 2008).

2.2. Türkiye’de Yasal Düzenlemelerde Çevrimiçi Çocuk Cinsel İstismarı

Türkiye’de çocukların istismardan korunmasına ilişkin yasal düzenlemeler dağınık ve çeşitlilik göstermekte olup tek bir çatı altında toplanmamıştır. Çocukların korunmasına yönelik yasalar başta Anayasa olmak üzere çocuğun bir birey olarak toplumdaki statüsünü belirleyen düzenleme olan ve 22/11/2001 tarihinde kabul edilen “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu” ile belirlenmiştir. Çocukların haklarının ihlali ve istismar durumunda yargılama usulleri 2004 yılında kabul edilen “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu”, çocuğu ihmal ve istismar eden kişilere uygulanan yaptırımlar ise 2004 yılında kabul edilen “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu” ile belirlenmiştir (Uğurlu ve Gülsen, 2014: 16).

Çocuklara yönelik ihmal ve istismarın önlenmesi ile olumsuz sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik yasal düzenlemeler 1983’te kabul edilen “2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu”, 2005’te kabul edilen “5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu”, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” (2012), 2003 yılında kabul edilen “4787 Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun”, “4857 Sayılı İş Kanunu” (2003), “5187 Sayılı Basın Kanunu” (2004), “1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu” (1927, 1988), “6352 Sayılı İcra İflas Kanunu” (2013), “6528 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (01.03.2014), “222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu” ve “1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu” ile diğer yasa ve yönetmeliklerde yer almaktadır (Uğurlu ve Gülsen, 2014: 16).

İnternetin yaygın kullanımıyla artan çevrimiçi çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik ülkemizde 2007 yılında kabul edilen “5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” da “internet ortamında çocuk istismarının yer aldığı yayınlara ilişkin olarak içeriğin çıkarılmasına ya da erişimi-

min engellenmesine karar verilir” hükmü bulunmaktadır. Çocukları çevrimiçi cinsel istismardan korumak amacıyla ülkemiz uluslararası sözleşmelere de imza atmıştır. Çocuk hakları bakımından uluslararası ilk belge niteliğindeki Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 1990 yılında imzalamıştır. Çocuk Haklarına dair Sözleşme’nin 19., 34. ve 35. maddeleri uyarınca taraf devletler, çocuğu her türlü cinsel sömürüye ve cinsel istismara karşı koruma güvencesi altına almıştır (Şeker ve Şeker, 2018). Çocuk pornografisinin siber suç sayıldığı ve çocuk pornografisini önlemeye ilişkin Avrupa Konseyine üye ülkelerin imzaladığı “Siber Suç Sözleşmesi” Türkiye tarafından 2010 yılında imzalanmıştır. Türkiye “çocuklara cinsel amaçlarla ısrarla buluşma talebinde bulunmanın (sanal ayartma) suç olarak kabul edilmesini gerektiren ilk uluslararası yasal araç” olan ve Avrupa Konseyi Üye Devletleri tarafından 2007’de imzalanan Lanzarote Sözleşmesi’ni 7 Aralık 2011 tarihinde onaylamıştır. Çocuk pornografisi ve çocukların cinsel istismarıyla internet üzerinden mücadele etmek ve uluslararası iş birliğini kuvvetlendirmek amacıyla kurulan ihbar hatları merkezi INHOPE’ye (The Internet Association of Internet Hotline Providers), Türkiye’nin tek ihbar hattı konumunda bulunan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesindeki “İhbarWeb” (ihbarweb.org.tr) aracılığıyla 2011 yılında katılım gösterilmiştir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019).

Türkiye’de çevrimiçi çocuk cinsel istismarına karşı çeşitli kamu kurumlarının sınırlı da olsa çalışmaları bulunmaktadır. 2012/20 Sayılı Çocuk İzlem Merkezi Genelgesi 2012 yılında yayınlanmıştır. Sağlık Bakanlığı’na bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde kurulan Çocuk İzlem Merkezlerinin amacı “çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini” sağlamaktır. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu aracılığıyla işlenen suçların incelenmesi ve soruşturulması, siber suçlarla mücadelenin verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla Bilişim Suçlarıyla Mücadele Daire Başkanlığı kurulmuştur. 2013 yılında bu daire başkanlığının ismi Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı şeklinde değiştirilmiştir (Şen, 2017: 63). İçişleri Bakanlığı tarafından 11/11/2014 Tarih ve

2014/33 sayılı “İnternet Ortamında Çocukların Cinsel İstismarının Önlenmesi Konusunda Alınacak Tedbirler” ile ilgili bir genelge yayınlanmıştır; Adalet Bakanlığı, Online Ortamdaki Çocuk İstismarının Önlenmesine İlişkin Küresel İttifakın Türkiye’deki koordinasyonunu yapmaktadır. Küresel İttifakın kuruluş amacı internet ortamında giderek yaygınlaşan çocuk cinsel istismarının önüne geçmektir (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Faaliyetleri, 2019).

Çocukların korumasından öncelikli olarak sorumlu olan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2017 yılında “Sosyal Medya Çalışma Grubu” nu kurmuştur. Sosyal Medya Çalışma Grubu, çocukların internet ortamında karşılaşılabilecekleri riskleri tespit etmeyi ve buna ilişkin önleyici çalışmalar yapmayı amaçlamaktadır. Bu grup, Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’yla iş birliği kurarak tespit edilen içeriklere yönelik müdahalelerde bulunmaktadır. Mağdur ailelere ve çocuklara psikolojik ve sosyal destek hizmeti verilmekte olup, 2019 yılı sonu itibariyle 158 içeriğe müdahalede bulunulmuştur (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Faaliyetleri, 2019). Milli Eğitim Bakanlığı 2018 yılında Bilgi ve Sistem Güvenliği Yönergesi yayınlamıştır. Bu yönergenin 5. maddesi 2. fıkrasında, “Bakanlık personelinin çocukların cinsel istismarına, müstehcenliğe, şiddet ve intihara yönlendirmeye, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını özendirilmeye yönelik internet sitelerine kurum internet hattı üzerinden girmesi ile ilgili cezai ve hukuki sorumluluğu kendisine aittir” düzenlemesi ile çocuklar için zararlı sitelere erişimi engellemeyi amaçlamıştır. Ayrıca Bakanlık, 2020 yılında çocuklarına rehberlik etmek isteyen anne-babalara destek olmak için ailelere yönelik “siber zorbalık ve “güvenli internet kullanımı” kılavuzlarını yayınlamıştır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’nun çocukları internetteki zararlı içeriklerden korumasına ilişkin güvenli internet hizmeti ve bu kapsamda sunulan “çocuk profili” uygulaması bulunmaktadır. Bu uygulama ile erişilebilen bütün siteler uzmanların kontrolünden geçirilmekte ve onaylanmaktadır. Çocuk profili, çocukların tanımadıkları kişiler ile temas kurmalarını önlemekte, bu profilde sosyal medya ve sohbet siteleri gibi herkesin içeriğini değiştirebileceği siteler bulunmamaktadır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, çocukla teması olan tüm kamuya ve sivil

toplum kuruluşlarına istismar mağduru çocuğu, sosyal hizmetlere bildirimde bulunma yükümlülüğünü getirmiştir.

Çocuk ihmal ve istismarı alanında birçok sivil toplum örgütünün çalışmaları bulunmaktadır. Ancak yapılan literatür taramasında çevrimiçi çocuk cinsel istismarı ile ilgili sadece Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT)'nin çalışmasına rastlanmıştır (Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği, 2016).

3. OLGU

2005 Kazakistan doğumlu A.T. isimli kız çocuğu ve ailesi 2019 yılının Aralık ayında İstanbul ilinde ilgili hastanenin kadın doğum polikliniğine başvurmuştur. A.T.'nin 15 yaş altı gebe kalması ve Türk Ceza Kanununun (TCK) 103. Maddesine göre çocuğun cinsel istismarı suçu kapsamında değerlendirilmesi nedeniyle ilgili hastane tarafından Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirim yapılmıştır. Hastane aynı zamanda A.T. ve ailesinin durumunun değerlendirilmesi amacıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bildirimde bulunmuştur. İl Müdürlüğü tarafından A.T. ve ailesiyle görüşmeler yaparak ihtiyaç duyulan çalışmaları gerçekleştirmek üzere bir sosyal hizmet uzmanı görevlendirilmiştir. A.T. ile yapılan görüşmelerde ailenin 5 çocuklarının olduğu ve 5 yıl önce Kazakistan'dan Türkiye'ye çalışmak için geldikleri bilgisine ulaşılmıştır. Anne, eşiyile birlikte diğer aile üyelerini görmek amacıyla kısa süreliğine Kazakistan'a gittiklerini, çocuklarının ise İstanbul'da yaşayan teyzeleriyle birlikte kaldığını ifade etmiştir. A.T. teyzesinde kaldığı sırada, kendisini 16 yaşında olarak tanıtan V.G. ile sosyal medya üzerinden görüşmüş ve bir hafta sonra, V.G. A.T.'den çıplak fotoğraflarını istetmeye başlamıştır. A.T. çıplak fotoğraflarını V.G.'ye gönderdiğini, V.G.'nin kendisiyle yüz yüze görüşmek istediğini ancak kendisinin bunu kabul etmediğini, ancak V.G. nin kendisini çıplak fotoğraflarını internette paylaşıcağını söyleyerek tehdit etmesi üzerine yüz yüze görüşmeyi kabul ettiğini ifade etmiştir. A.T., V.G.'nin gerçek adının R.K. ve yaşının ise 30 olduğunu buluşma sırasında öğrendiğini, buluşmada önce 2-3 saat arabayla gezdiklerini daha sonra ise R.K.'nin kendi evine götürerek zorlama yoluyla cinsel birliktelik yaşadığını belirtmiştir. R.K.'nin tehditleri üzerine birkaç defa daha cinsel birliktelik yaşadığını, anne ve babası Türkiye'ye döndüklerinde bu olayı annesi ile paylaştığını, bunun üzerine annesiyle birlikte ilgili hastaneye gittiklerini,

yapılan muayenede 3 aylık hamile olduğunu, bebeğini aldırarak istediğini ancak yasal kürtaj süresi geçtiği için bebeğini aldırmadığını ifade etmiştir. A.T. gebeliğinin 5. ayında gebeliğin kendiliğinden düşük ile sonlandığını anlatmıştır. A.T. yaşadığı istismar olayının kendisinde derin üzüntü, tekrar tehdit edilme korkusu ve yoğun kaygı yarattığını, aile içinde krize neden olduğunu, ancak ailesinin kendisine yönelik herhangi bir şiddet ve kötü muamelesinin söz konusu olmadığını bu nedenle kurum bakımında kalmak istemediğini belirtmiştir. Aile ile yapılan görüşmede ise A.T.'nin yaşadığı travmadan etkiledikleri, aile üyeleri arasında krize neden olduğu ancak çocuklarının kurum bakımında kalmasını istemedikleri, kendi yanlarında desteklenmesini istedikleri bilgisi edinilmiştir.

Yapılan görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda A.T. koruma altına alınmamış, ailesi yanında takibinin yapılmasına ve desteklenmesine karar verilmiştir. A.T.'nin ve ailesinin yaşamış olduğu kriz durumu ile baş edebilmesi, çocuğun ailesiyle ilişkisinin yeniden düzenlenmesi amacıyla sosyal hizmet uzmanı tarafından düzenlenen sosyal inceleme raporu ile Çocuk Mahkemesi'nden 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında sağlık ve danışmanlık tedbiri kararı istenmiştir. R.K. hakkında ise Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmuştur ve adli süreç devam etmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından uygulanan Danışmanlık Tedbiri kapsamında A.T.'nin ailesiyle birlikte dahil edildiği 8 haftalık bir müdahale planı uygulanmıştır. Bu müdahale planı kapsamında; güvenli internet kullanımı ile ilgili çocuğun ve ailenin sorumluluğu konusunda A.T. ve ailesi bilgilendirilmiş, aile bireylerinin A.T.'nin yaşamış olduğu istismara karşı kendi tepkilerini kontrol etmeleri ve A.T.'yi desteklemeleri yönünde psiko-eğitim çalışması yapılmıştır. Ayrıca A.T. yaşamış olduğu istismar nedeniyle insanlara karşı güvensizlik geliştirebileceğinden güvenli ilişkiler kurmasının önündeki düşünsel engelleri kaldırabilmesi ve olumlu benlik algısının oluşmasını desteklemek, ailesiyle arasındaki iletişimi güçlendirmek ve çocuğun hayır diyebilme becerisini geliştirmek amacıyla çalışmalar yapılmıştır. A.T. ve ailesi için hedeflenen değişikliklerin gerçekleşip gerçekleşmediği yapılan görüşmelerde, aile ve çocuktan alınan geri bildirimlerle değerlendirilmiştir.

4. TARTIŞMA

Hastaneye başvurusu neticesinde tespit edilen ve sonrasında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bildirim yapılan çevrimiçi cinsel istismar olgusunda, 14 yaşındaki kız çocuğu sosyal medya üzerinden kendisini 16 yaşında olarak tanıtan ancak gerçekte 30 yaşında bir yetişkin erkek tarafından önce sosyal medyada istismar edilmiş daha sonra tehdit edilerek fiziki çevrede cinsel istismara maruz bırakılmıştır. Bu olgu çevrimiçi cinsel istismar olgularında istismarın her zaman çevrimiçi devam etmediği ve istismarcıların fiziki ortamda mağduru istismar etmeye devam edebileceğini göstermesi açısından önemli bir örnektir.

Çocuk cinsel istismarı, detaylı bir incelemeyle titizlikle hazırlanmış bir tedavi planı ve acil müdahale gerektiren önemli bir kriz durumudur. Bu alanda çalışan en önemli meslek gruplarından biri sosyal hizmet uzmanlığıdır. Sosyal hizmet uzmanları sosyal incelemeler ve ilgili diğer meslek grupları ile iş birliği içinde yürütülecek ekip çalışmaları sonucunda çocukların risk altında bulunup bulunmadığını, ailesinin yanında koruyucu ve önleyici hizmetlerle desteklenip desteklenmediğini ve korunma ya da bakım gereksinimi olup olmadığını belirleyerek karar vermek zorundadırlar (Uluocak ve İçağasıoğlu Çoban, 2011: 166; Bilgin, 2019: 5). Bu olguda da çevrimiçi cinsel istismara maruz kalan kız çocuğu hakkında yapılan görüşmeler ve mesleki çalışmalar sonucunda kız çocuğunun ailesinin yanında kalmak istemesi ve herhangi bir can güvenliği riskinin bulunmaması nedeniyle koruma altına alınmamıştır. Ancak kız çocuğunun yaşadığı kriz durumuyla baş edebilmesi için, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun koruyucu ve önleyici destek hizmetlerinden olan danışmanlık ve sağlık tedbiri kararı ile ailesi yanında desteklenmiştir.

Çocukluğunda cinsel istismara maruz kalan 295 yetişkin ile yapılan çalışmada; katılımcıların çalışma sırasındaki yaşlarının 18 ile 73 arasında olduğu, %80'inin yaşlarının 26-55 arasında, %85'inin kadın olduğu, istismarın başlangıç yaşının ortalama 7,5 yıl, ortalama istismar süresinin 3,7 yıl ve istismarcıların büyük çoğunluğunun (%95'in üzerinde) erkek olduğu bulunmuş, katılımcıların %42'si bir istismarcı, %27'si iki istismarcı ve %30'u ise üç istismarcı tarafından istismara maruz kaldığını ifade etmiştir. İstismarcıların mağdur çocukları

kontrol altında tutmada en sık kullandıkları üç yöntemden birincisi çocuğun tacizi gizli tutmasını sağlamak, hemen hemen katılımcıların $\frac{3}{4}$ 'ü bunu yaşadığını belirtmiştir. İstismarcıların kullandıkları ikinci yöntem, cinsel istismarın bir oyun olduğunu mağdura kabul ettirmek, üçüncü yöntem ise mağdurların itaat etmelerini sağlamak için güç ve yetki kullanmaktır (Wolf, Linn ve Pruitt, 2018: 5). Bu olguda da istismarcının üçüncü yolu kullandığı görülmektedir. İstismarcı güç kullanarak kız çocuğundan sosyal medya üzerinden çıplak fotoğraflarını istemiş ve sonrasında kız çocuğuyla yüz yüze görüşmek için bu fotoğrafları şantaj amacıyla kullanmıştır. İstismarcı, kız çocuğunun yüz yüze görüşmeyi kabul etmemesi durumunda çıplak fotoğraflarını internette paylaşmakla tehdit etmiş ve bu tehdidi güç şeklinde kullanarak kız çocuğunun kendisine itaat etmesini sağlamıştır.

Cinsel istismara maruz kalan çocuklardaki davranışsal ve duygusal etkileri tanımlayan derleme çalışmalarına göre; bu çocuklarda post-travmatik stres bozukluğu, korku reaksiyonu, depresyon, düşmanlık, kızgınlık, anksiyete ile insanlara sürtünmek, cinsel ilişki taklidi yapmak, vajina ya da anüse yabancı cisim sokmak, herkesin ortasında masturbasyon, sürekli olarak genital organlarıyla oynamak gibi uygunsuz cinsel davranışları sergiledikleri gözlenmektedir (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004: 144). Eylül-2010-Aralık 2012 tarihleri arasında çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları polikliniğine adli makamlarca yönlendirilen 12-18 yaş arasındaki 132 kız çocuğuyla yapılan çalışmada; flört ilişkisinde cinsel istismar ve şiddet gören kız çocuklarının %65.7'sinin post travmatik stres bozukluğu, %61.4'ünün majör depresyon, %30.2'sinin uyum bozukluğu ve % 11.5'inin ise dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu; flört ilişkisinde cinsel istismar yaşayan ancak şiddet görmeyen kız çocuklarının % 67.7'sinin post travmatik stres bozukluğu, % 46.7'sinin majör depresyon, % 43.5'inin uyum bozukluğu ve % 1.6'sının ise dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı konulduğu bulunmuştur (Demir vd., 2016: 244). Çocuklukta yaşanan cinsel istismar türleri psikiyatrik açıdan ciddi sonuçlara neden olmaktadır. Özellikle temas içeren cinsel istismar için olumsuz etkilenmenin yüksek olduğu, en belirgin olumsuz etkilenmenin genital penetrasyonda olduğu bildirilmektedir (Soylu vd., 2012: 293-296). Bu olguda da kız çocuğu temas içeren cinsel istismara maruz kalarak gebe kalmış ve düşük olayı yaşamış olduğundan daha dikkatli ve uzun süre izlenerek ruhsal tedavisinin yapılabilmesi için çocuk Sağlık Tedbiri

kararı ile desteklenmiştir. Çocuk Mahkemesi'nce verilen bu kararın uygulanması ve takibi İl Sağlık Müdürlüğü tarafından yapılmıştır.

İstismar mağduru çocukların ailelerinin çocuklarına yaklaşımları önemli bir konu olup, bu ailelerin çocuklarına uygun sosyal ve psikolojik destek sağlayabilmeleri için danışmanlık hizmetiyle desteklenmeleri gerekmektedir. Ailenin istismar konusunda çocuğu sorumlu hissettirmemesinin ve suçlamasının, reddetme, suçluluk, kızgınlık gibi duygularının hafifletilmesinin ve ifade edilmesinin sağlanmasının, çocuk ve ailenin iyilik hali için gerekli olduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2009: 94). Bu olguda da Danışmanlık Tedbiri kapsamında çocuğun ailesiyle birlikte dâhil edildiği bir müdahale planı uygulanmıştır. Bu doğrultuda ailenin çocuğun yaşamış olduğu istismara karşı kendi tepkilerini kontrol etmeleri ve çocuğu desteklemeleri konusunda psiko-eğitim çalışmaları yapılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İnternetin yaygın olarak kullanılması ve insanların internete erişiminin kolaylaşması çevrimiçi riskleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle çocukların interneti bilinçsizce ve denetimsiz bir şekilde kullanması büyük riskler oluşturmaktadır. Bu risklerden birisi de çevrimiçi çocuk cinsel istismarıdır. Çevrimiçi çocuk cinsel istismarı öncelikle sosyal hizmet mesleğinde ve kamuda dikkat çekilmesi gereken bir sorun alanına işaret etmektedir. Çevrimiçi çocuk cinsel istismarını önlemeye ilişkin uluslararası yasal düzenlemelerin ve ülkelerin ulusal düzeyde uygulamalarının olduğu görülmektedir. Ülkemiz ise çevrimiçi çocuk cinsel istismarını önlemeye ilişkin uluslararası sözleşmelere imza atmış ve organizasyonlara katılım göstermiştir. Bu konuyla ilgili henüz ulusal düzeyde yasal bir düzenlemenin olmadığı ancak bazı kamu kurumlarının sınırlı uygulamalarının olduğu görülmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çevrimiçi çocuk cinsel istismarını, çocuk istismarı alanı içinde özel bir alt sorun olarak tanımlamalıdır. Ayrıca çevrimiçi çocuk cinsel istismarını Çocuk Koruma Kanunu kapsamında düzenlemelidir. Makro düzeyde koruyucu ve önleyici hizmetlere öncelik vererek, çevrimiçi çocuk cinsel istismarı gerçekleşmeden engellemeyi hedefleyen

eğitsel, bilinçlendirici ve danışmanlık kapsamında çalışmalar yapılmalıdır. Hedef gruplara yönelik örneğin, risk grubu olarak görülen eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük, boşanmış ve tek ebeveynli ailelerin ve çocuklarının bilinçlendirilmesi için sosyal hizmet uzmanlarının aktif rol almalarını sağlayacak çalışmalar planlanmalı ve uygulanmalıdır. Çevrimiçi cinsel istismar mağduru çocuklarla bu alanda eğitim almış meslek elemanlarının çalışması gerekmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, çevrimiçi çocuk cinsel istismarı konusunda meslek elemanlarına ve çocuklarla temas içinde bulunan tüm kamu çalışanlarına hizmet içi eğitimler vermelidir. Mikro düzeyde ise tanısı ve rehabilitasyonu zor olan çevrimiçi istismara maruz kalan çocukların uzun süreli olarak sosyal hizmet uzmanları, psikolog ve terapistler tarafından izlenerek ileriki yaşamlarına travma izlerini taşımamaları sağlanmalıdır.

Çevrimiçi çocuk cinsel istismarı mağdurlarına ve risk grubunda bulunan çocuk ve ailelerine ulaşmak için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “okul sosyal hizmeti” uygulamasının hayata geçirilmesinin önemli bir adım olacağı söylenebilir. Özellikle çevrimiçi çocuk istismarının küçük yaşlardan itibaren görüldüğü göz önüne alındığında çocukların anaokulları ve ilkokullardan itibaren okul sosyal hizmetiyle desteklenmeli ve takip edilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı, ebeveynleri bilinçlendirici çalışmalarda ebeveynlere ulaşmada kolaylaştırıcı bir paydaş olma sorumluluğunu almalıdır. Böylece sadece çocuk odaklı yaklaşım yerine aile odaklı bakış açısının çocukların güvenliğini sağlamada ebeveyn desteğinin alınabileceği söylenebilir.

Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Emniyet Müdürlükleri, yerel yönetimler gibi kamu kurumları koruyucu önleyici hizmetler kapsamında sorumluluk alarak, ebeveynlerin çocuklarıyla sağlıklı ilişki ve açık iletişim kurmaları, güvenli ilişkiler geliştirmeleri konularında yapılacak psiko-eğitimler aracılığıyla ebeveynleri desteklemelidirler. Aile ve çocuklara sanal ortamda karşılaşılabilecekleri tehlikeler, güvenli internet konusunda, çocukların paylaşımlarında yeterli ebeveyn kontrolünü artırmak amacıyla bilgilendirici eğitimler düzenlenmeli ve rehberlik edilmelidir. Çevrimiçi çocuk cinsel istismarı olgularında çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal rehabilitasyonlarının sağlanması, hukuksal olarak da haklarının korunması gerekmektedir. Bu nedenle çevrimiçi çocuk cinsel is-

tismarı olguları birçok kamu kurumunun sorumluluk alanına girdiğinden tüm kurumların koordineli ve iş birliği içerisinde çalışmaları gerekmektedir.

Çevrimiçi cinsel istismar mağduru çocuklara müdahale süreci ile ilgili olarak birincil düzeyde yetkin ve sorumluluk sahibi konumdaki meslek gruplarından biri sosyal hizmet uzmanlarıdır. Bu nedenle üniversitelerde sosyal hizmet bölümlerinde öğrencilere çevrimiçi çocuk cinsel istismarı ayrı bir ders olarak verilebilir.

Sonuç olarak çevrimiçi çocuk cinsel istismarı Bilişim Teknolojileri Kurumu, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Müdürlükleri, Adalet Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı gibi kamu kurumlarının iş birliği içinde çalışmasını gerektiren eklektik bir sorun alanıdır. Çevrimiçi cinsel istismara maruz kalarak kamu kurumuna ulaşan çocukların diğer kamu kuruluşlarına bildirimlerinin yapılabileceği bir sistem ağı oluşturulmalıdır. Böylece çocukla temas içinde bulunan tüm kurumların iş birliği içinde çalışmaları sağlanmış olacaktır. Ayrıca çevrimiçi çocuk cinsel istismarı alanındaki araştırmaların arttırılması ve toplumda bu konuda farkındalığın arttırılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> (Erişim Tarihi: 19.08.2020).

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (2007). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> (Erişim Tarihi: 07.08.2020).

AÇAR, Kemal Veli. (2016). “Sexual Extortion of Children in Cyberspace”, **International Journal of Cyber Criminology**, Cilt: 10, Sayı: 2, ss.110-126.

AÇAR, Kemal Veli. (2018). “OSINT by Crowdsourcing: A Theoretical Model for Online Child Abuse Investigations”, **International Journal of Cyber Criminology**, Cilt: 12, Sayı: 1, ss. 206-229.

ARYAN, Simurgh, ARYAN Homa ve HALDERMAN J. Alex. (2013). “Internet Censorship in Iran: A First Look”, In **3rd {USENIX} Workshop on Free and Open Communications on the Internet ({FOCI} 13)**.

ASLAN, Alper ve KARAKUŞ YILMAZ, Türkan. (2017). “Türkiye’de Güvenli İnternet Kullanımına Yönelik Gerçekleştirilen Uygulamalar”, **Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 53, ss. 121-143.

ATALAY, Gül Esra. (2019). “Sosyal Medya ve Çocuk: Babishko Family Fun TV İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi”, **Erciyes İletişim Dergisi**, Sayı: 1, ss. 179-202.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (2020). <https://www.guvenlinet.org.tr/guvenli-internet-hizmeti> (Erişim Tarihi: 08.08.2020).

Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilişim Sektöründeki Gelişmeler ile İnternet Kullanımının Başta Çocuklar, Gençler ve Aile Yapısı Üzerinde Olmak Üzere Sosyal Etkilerinin Araştırılması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Raporu

ru, (2013). <https://Acikerisim.Tbmm.Gov.Tr/Xmlui/Handle/11543/2781>
(Erişim Tarihi: 18.03.2020).

BİLGİN, Özkan. (2019). “Çocuk Cinsel İstismarında Ebeveyn Tutumu:
Bir Vaka Sunumu”, **Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 3,
Sayı: 1, ss. 1-17.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin 44. Madde-
si Uyarınca Hazırlanan Birleştirilmiş Dördüncü ve Beşinci Periyodik Rapor
(2020). <https://www.ailevecalisma.gov.tr/chgm/haberler/cocuk-haklari-ulke-raporlari-web-sayfamizda-yayinlandi-1/> (Erişim Tarihi: 07.08.2020).

Birleşmiş Milletler, (2020). <https://news.un.org/en/story/2020/03/1058501> (Erişim Tarihi: 03.04.2020).

Children’s Internet Protection Act (CIPA) (2000). <https://www.fcc.gov/consumers/guides/childrens-internet-protection-act> (Erişim Tarihi: 10.08.2020).

COOPER, Sharon. W. (2012).” The İmpact On Children Who Have
Been Victims Of Child Pornography”, **Written Testimony Before The US
Sentencing Commission**”.

ÇAĞILTAY, Kürşat, KARAKUŞ, Türkan, KURŞUN, Engin,
KAŞIKÇI, Duygu Nazire, CANKAR, İsa ve BAYZAN, Şahin. (2011). “The
Use Of Social Networks Among Children İn Turkey. In EU Kids Online II
Final Conference. London, UK.”

ÇALIŞKAN, Mustafa. (2019). “Toplum ve Suç Araştırmalarında
Sınırları Aşan Bir Sorun “Çevrimiçi Çocuk İstismarı”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 61, ss. 122-131.

ÇIKMAN, Bükre, SALMAN, Özlem ve ÇALIŞKAN, Deniz. (2017).
“Adı: Meraklı Soyadı: Çocuk Durum: “Çevrimiçi” Sonuç: “Grooming”
“İnternette Çocuk İstismarı”, **Güncel Pediatri**, Cilt: 15, Sayı: 3, ss. 65-70.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Faaliyetleri (2019). <https://ailevecalisma.gov.tr/media/46052/c-ocuk-hizmetleri-genel-mu-du-rlu-g-u-2019-yili-faaliyetleri.pdf> (Erişim Tarihi: 08.08.2020).

Çocuk İzlem Merkezleri Hakkında Genelge (2012). <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,42930/cocuk-izlem-merkezleri-hakkinda-genelge.html> (Erişim Tarihi: 10.08.2020).

Çocuklara Yönelik Cinsel Amaçlı Turizm ile Mücadele (2008). <https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2016/04/CYCAT-Book-PRINT.pdf> (Erişim Tarihi: 17.08.2020).

Eu Kids Online, The Changes In Safer Internet Use Of Children In Turkey Between The Years 2010 and 2015 (2016). <http://eukidsonline.metu.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 12.04.2020).

Global Alliance Against Child Sexual Abuse Online (2018). https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/global-alliance-against-child-abuse_en (Erişim Tarihi: 27.03.2020).

HANSON, Elly. (2017). Promising Therapeutic Approaches for Children, Young People and their Families Following Online Sexual Abuse. In: Online Risk to Children: Impact, Protection And Prevention, Eds: John Wiley.

INTERPOL (2020). <https://www.interpol.int/search-page?search=online+childe+abuse&limit=12&page=2> (Erişim Tarihi: 03.04.2020).

İnternet Ortamında Çocukların Cinsel İstismarının Önlenmesi Konusunda Alınacak Tedbirler (2014). <https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/illeridaresi/Mevzuat/Genelgeler/04.11%20%C4%B0nternet%20Ortam%C4%B1nda%20%C3%87ocuklar%C4%B1n%20Cinsel%20%C4%B0stismar%C4%B1n%C4%B1n%20%C3%96nlenmesi%20Konusunda%20Al%C4%B1nacak%20Tedbirler.pdf> (Erişim Tarihi: 09.08.2020).

İTERPOL (2018). <https://www.interpol.int/crimes/crimes-against-children/international-child-sexual-exploitation-database> (Erişim Tarihi: 27.03.2020).

KARA, Bülent, BİÇER Ümit, & GÖKALP, Ayşe Sevim. (2004). "Çocuk İstismarı", **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**, Cilt: 47, Sayı: 2, ss. 140-51.

KARATAŞ, Kasım. (2007). "Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Korumayucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme", **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Cilt: 18, Sayı: 2, 7-20.

KAŞIKÇI, Duygu Nazire, ÇAĞILTAY, Türkan, KURŞUN, Engin ve OGAN, Christine (2014). "Türkiye ve Avrupadaki Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı", **Eğitim ve Bilim**, Cilt: 39, Sayı: 171, ss. 230-243.

Lanzarote Sözleşmesi (2007). <https://rm.coe.int/prems-107219-tur-2576-lanzarote-convention-leaflet-a5-web/168098bd18> (Erişim Tarihi: 07.08.2020).

Lanzarote Sözleşmesi (2007). <https://rm.coe.int/prems-107219-tur-2576-lanzarote-convention-leaflet-a5-web/168098bd18> (Erişim Tarihi: 17.08.2020).

LEONARD, Marcella Mary (2010). "I Did What I Was Directed To Do But He Didn't Touch Me": The Impact Of Being A Victim Of İnternet Offending", **Journal Of Sexual Aggression**, Cilt: 16, Sayı: 2, ss. 249-256.

LORENZO-DUS, Nuria, KİNZEL, Aanina ve Dİ CRİSTOFARO, Matteo. (2020). "The Communicative Modus Operandi Of Online Child Sexual Groomers: Recurring Patterns İn Their Language Use", **Journal Of Pragmatics**, Cilt: 155, ss. 15-27.

MAMUR İŞIKÇI, Yasemin (2017). "Yeni Kamu İşletmeciliği Perspektifinden Çocuk Koruma Hizmetlerinin Yeniden Yapılandırılması", **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 1, ss. 40-64.

MARTELLOZZO, Elena (2019). "Online Child Sexual Abuse. In Child Abuse And Neglect", **Academic Press**, ss. 63-77.

MARTİN, Jeniffer (2016). "Child Sexual Abuse İmages Online: Implications For Social Work Training And Practice", **The British Journal Of Social Work**, Cilt: 46, Sayı: 2, ss. 372-388.

MARTİN, Jeniffer. (2014). "It's Just An Image, Right?": Practitioners' Understanding Of Child Sexual Abuse Images Online And Effects On Victims", **Child & Youth Services**, Cilt: 35, Sayı: 2, ss. 96-115.

Milli Eğitim Bakanlığı (2020). <https://orgm.meb.gov.tr/www/ailelere-yonelik-siber-zorbalik-ve-guvenli-internet-kullanimi-kilavuzlari-yayinlandi/icerik/1251> (Erişim Tarihi: 16.08.2020).

Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi ve Sistem Güvenliği Yönergesi (2018). http://bidb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/27173547_Bilgi_ve_Sistem_Guvenligi_Yonergesi_2018.pdf (Erişim Tarihi: 16.08.2020).

ORAL, Meltem ve TUNCAY, Tarık (2012). "Ruh Sağlığı Alanında Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rol ve Sorumlulukları", **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Cilt: 23, Sayı: 2, ss. 93-114.

ÖZTÜRK, Aslıhan Burcu (2009). "Çocuğun Cinsel İstismarı ve Aileyle Çalışma", **Journal of Society & Social Work**, Cilt: 20, Sayı: 2, ss. 89-98.

POLAT ULUOCAK, Gonca ve İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN, Arzu (2011). "Çocuk İstismarı Alanında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanları Açısından Profesyonel Karar Verme", **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Cilt: 22, Sayı: 2, ss. 161-174.

RAMİRO, Laurie S., MARTİNEZ, Andrea. B., TAN, Janelle. Rose D., MARIANO, Kachela, MİRANDA, Gaea. Marelle ve BAUTİSTA, Gregg (2019). "Online Child Sexual Exploitation And Abuse: A Community Diagnosis Using The Social Norms Theory", **Child Abuse & Neglect**, Cilt: 96, ss. 1-13.

Siber Suç Sözleşmesi (2001). file:///C:/Users/PC/Downloads/CoE-HUN-RPT-3657-TR-2843%20(1).pdf (Erişim Tarihi: 07.08.2020).

SOYLU, Nusret, ŞENTÜRK PİLAN, Birsen., AYZ, Muhammed ve SÖNMEZ, Seda (2012). “Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergenlerde Ruh Sağlığını Etkileyen Etkenlerin Araştırılması”, **Anatolian Journal Of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 4, ss. 292-298.

ŞEKER, Halil Kaya ve ŞEKER, Sevgi (2018). “Çocuklara Yönelik Cinsel Amaçlı Turizm”, **Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 2, 35-49.

ŞEN, Sedat (2017). Çevrimiçi Ortamlarda Çocukların Cinsel İstismarı Sorunu ve Mücadeleci Kuruluşların Alması Gereken Tedbirler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.

Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (2016). <https://www.imdat.org/> (Erişim Tarihi: 11.08.2020).

TOPÇU, Seda (2018). “Çocuk ve Sanal Ortam”, **Kocatepe Tıp Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 1, ss. 27-33.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (Erişim Tarihi: 09.11.2020).

UĞURLU, Zeynep ve GÜLSEN, İpek Aksoy. (2014). “Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması”, **International Journal of Social and Educational Sciences Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 1-24.

UK Safer Internet Centre (2011). <https://www.childnet.com/resources/uk-safer-internet-centre> (Erişim Tarihi: 13.08.2020).

Uluslararası İnternet Yardım Hatları Birliği (INHOPE) (2019). <https://www.inhope.org/EN#hotlineReferral> (Erişim Tarihi: 06.04.2020).

United States Department of Health and Human Services. https://en.wikipedia.org/wiki/Online_child_abuse (Erişim Tarihi: 11.08.2020).

ÜÇOK DEMİR, Nagehan, IRMAK, Mustafa Yasin, MURAT, Duygu ve PERDAHLI FİŞ, Neşe (2016). "Cinsel İstismara Uğrayan Ergen Adli Olgularda Flört İlişkisinde Şiddet Varlığı", **Anatolian Journal Of Psychiatry/ Anadolu Psikiyatri Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 3, ss. 240-247.

VERVERİS, Vasilis, MARGUEL, Sophia ve FABİAN, Benjamin (2019). "Cross - Country Comparison of Internet Censorship: A Literature Review", **Policy & Internet**.

WHİTTLE, Helen., HAMİLTON GİACHRİTSİS, Catherine., BEECH, Anthony ve COLLİNGS, Guy. (2013). "A Review Of Online Grooming: Characteristics And Concerns", **Aggression And Violent Behavior**, Cilt: 18, Sayı: 1, ss. 62-70.

WOLF, R. Molly, LİNN, K. Braden ve PRUİTT, K. Doyle. (2018). "Grooming Child Victims Into Sexual Abuse: A Psychometric Analysis Of Survivors' Experiences", **Journal Of Sexual Aggression**, Cilt: 24, Sayı: 2, ss. 215-224.